

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta (HE 146/2015 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Satu Sundberg, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Esko Hyvärinen, ympäristöministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö
- lakimies Johanna Korpi, Metsähallitus
- metsäjohtaja Anna Rakemaa, Suomen metsäkeskus
- ylitarkastaja Kirsi Hellas, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- metsäasiantuntija Inka Musta, Metsäteollisuus ry
- lakimies Tommi Siivonen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luonnonsuojelulakia. Velvollisuutta merkitä luonnonsuojelualueet maastoon kevennettäisiin nykyisestä ja tähän liittyen lain rangaistussäännöstä muutettaisiin. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa koskevasta rajausmenettelystä luovuttaiisiin. Lisäksi laissa säädettäisiin toimivallasta poiketa yksityistä luonnonsuojelualueita koskevasta rauhoitusmääräyksestä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen ensisijaisena tavoitteena on sopeuttaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten luonnonsuojelutehtäviä vastaamaan käytössä olevia voimavaroja ja samanaikaisesti keventää sääntelyä hallitusohjelman mukaisesti heikentämättä luonnonsuojelun tasoa.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2016 vp

Valiokunta toteaa, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ympäristövastualueiden henkilöstömäärä on vuoden 2019 alkuun mennessä vähenemässä 28 prosenttia vuoteen 2015 verrattuna. Koska vähentäminen toteutetaan pitkälti eläköitymisten kautta, vaihtelee tilanne alueellisesti merkittävästikin. Henkilöstön väheneminen on määrältään niin huomattavaa, että sopeuttamistoimet ovat tarpeen.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella ympäristövaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksen luonnonsuojelualueiden maastomerkinnän keventämistä koskevat ehdotukset ovat tarkoituksenmukaisia sopeuttamistoimia. Myös ympäristöministeriöllä nyt oleva, ennen vuotta 1991 perustettuja luonnonsuojelualueita koskeva rauhoitusmääräyspoikkeamistoimivalta on tarkoituksenmukaista siirtää ehdotetulla tavoin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille siirtyvä työ määrä on vähäinen, ja toimivallan siirto viitatuslaisten yksittäistapausten osalta ministeriötasolta alaiseen hallintoon on johdonmukaista valtionhallinnon kehittämistä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös luonnonsuojelulain 72 a §:n eli liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa koskevan rajauspäättömenettelyn kumoamista. Valiokunta pitää myös tätä ehdotusta perusteltuna korostaen, että lisääntymis- ja levähdyspaikkaa koskeva luonnonsuojelulain 49 §:ään sisältyvä hävittämis- ja heikentämiskielto säilyy ennallaan, vaikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei enää tee erillistä hallintopäätöstä lisääntymis- ja levähdyspaikan sijainnin ja sallitun metsänkäsittelyn määrittelyä. Käytännössä rajausmenettelyn vaikuttavuus lajin suojeluun on ollut vähäinen, sillä hallituksen esityksen perustelujen mukaan rajauspäätökset ovat säännöksen voimassaoloaikana kohdistuneet noin 1—2 prosenttiin Suomen liito-oravista.

Valiokunta kuitenkin korostaa, että kun hallintopäätöksiä sijaintipaikan rajauksista ei enää tehdä, voidaan sanoa metsätalouden toimijoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelua koskevan vastuun kasvavan. On tärkeää, että lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskevat tiedot ovat metsänomistajien ja muiden toimijoiden saatavilla helposti ja yhdestä paikasta. Kun ohjeistus on käytännöllistä ja toimintamallit vakiintuneet, on toimijoilla hyvät mahdollisuudet onnistuneiden suojelutoimien käytännön toteuttamiseen. Toimiva ohjeistus on osaltaan tärkeää myös maanomistajien oikeusturvan kannalta. Jatkossa tulisikin uudistaa tarvittavilta osin metsänkäsittelyohjeistus yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Lisäksi tulee panostaa lisääntymis- ja levähdyspaikkoja koskevan paikkatiedon alueelliseen kattavuuteen, ajantasaisuuteen ja tarkkuuteen hyödyntäen erityisesti digitalisaation mahdollisuuksia.

Valiokunta toteaa, että liito-orava ei uusimman, vuoden 2016 alussa julkaistun arvioinnin mukaan ole enää uhanalainen, vaan sen uhanalaisuusluokka on muutettu "silmälläpidettäväksi". Uusimpien seurantatietojen mukaan lajin kanta on viimeisen kymmenen vuoden aikana laskenut 22,7 prosenttia. Valiokunta korostaa, että taantumisvauhti on voimakas, mutta koska kannan kehityksessä on huomattavaa alueellista ja ajallista vaihtelua, tarvitaan sen luotettavaan arviointiin pidempiaikaista seuranta.

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2016 vp

Valiokunta katsoo myös, että lainmuutoksen vaikutus viranomaistehtävien kevenemiseen ei välttämättä ole merkittävä, sillä viranomaisten neuvonta- ja valvontavelvollisuus säilyy ja mikäli neuvontatarve kasvaa, tästä voi aiheutua lisätyötä erityisesti lain voimaan tullessa. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että myös muutoksen vaikutusta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten resursseihin seurataan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 146/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 26.2.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas (osittain)
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tiina Elovaara ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Nasima Razmyar sd
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Hannu Hoskonen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2016 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että liito-oravien lisääntymis- ja levähdyspaikkaa koskevasta rajaustenmenettelystä luovutettaisiin metsähakkuiden yhteydessä. Nykykäytännön mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekee metsänkäsittelyn yhteydessä päätöksen liito-oravien liikkumis- ja lisääntymismahdollisuuden ottamisesta huomioon. Käytännöllä toteutetaan luonnonsuojelulain 49 §:n mukaista lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen ja heikentämiskieltoa.

Esityksen mukaan heikentämiskiellon noudattaminen jää jatkossa metsätaloustoimijoiden oman osaamisen ja tiedonhankinnan varaan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille jää vain neuvontavelvoite. Viranomaisen tekemä rajausta on tullut lakiin maanomistajien ja metsätaloustoimijoiden oikeusturvan varmistamiseksi. Hallituksen esittämä muutos voi heikentää tätä oikeusturvaa, sen lisäksi että liito-oravan suojelu heikkenee. Tammikuussa 2016 julkaistun uhanalaisten nisäkkäiden luettelon mukaan liito-oravakanta pieneni seurantajaksolla 22,7 prosenttia.

Esitystä perustellaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten työmäärän vähentämisellä. Kuitenkin myös hallituksen esityksessä todetaan, että muutos voi lisätä työmäärää neuvonnassa ja jälkikäteisvalvonnassa. Luonnonsuojelulain rikkomukset voivat lisääntyä ja tätä kautta myös poliisin ja syyttäjän työmäärä lisääntyä.

Edellä olevan perusteella esitämme, että 72 a §:ää ei kumota, vaan se jää voimaan sellaisena kuin se on nyt voimassa olevassa laissa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin ympäristövaliokunnan mietinnön mukaisena paitsi johtolause muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotus

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
~~kumotaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 72 a §, sellaisena kuin se on laissa 1587/2009,~~
muutetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 21 §:n 2 momentti sekä 24 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 24 §:n 1 ja 2 momentti laissa 1587/2009, sekä
lisätään 21 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 913/2013, uusi 3—5 momentti, 24 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1587/2009 ja 913/2013, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi ja 58 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 492/1997, 553/2004 ja 1074/2010, uusi 4 momentti, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö YmVM 2/2016 vp
Vastalause

Helsingissä 26.02.2016

Satu Hassi vihr
Silvia Modig vas